

CARNIVORA

ŠELMY, Z LATINSKÉHO CARN „MÄSO“ + VORARE „ZHLTNÚŤ“

Šelmy, nazývané tiež mäsožravce, sú radom cicavcov s 280 druhmi. Ich spoločným znakom je to, že sa živí mäsitou potravou, majú silné čelustové svaly, ostré zuby a umiestnenie očí v prednej časti tváre. Ďalšie charakteristiky majú šelmy spoločné so všetkými zástupcami cicavcov – živorodosť a teplokrvnosť. Čo sa týka veľkosti, šelmy patria medzi najrôznorodejšie cicavce. Na jednej strane veľkostnej škály je lasica myšozravá (*Mustela nivalis*) veľká ako ľudská dlaň, naopak, medveď biely (*Ursus maritimus*) dorastá do hmotnosti až 1 000 kg a tuleň sloní (*Mirounga leonina*) dokonca až do 5 000 kg pri dĺžke tela 7 m.

1. MEDIAR SVETLOCHRBŤÝ

Patrí do čeľade lasicovité a výzorom sa podobá na fretku domácu. Je známy extrémnou odvahou. Svojimi ostrými zubami prehryzie aj pancier korytnačky.

2. UŠKATEC STELLEROV

Je to najväčší druh uškateca a tomu zodpovedá aj jeho apetít. Patrí do skupiny plutvonožcov (Pinnipedia) – dravých morských cicavcov.

3. PANDA ČERVENÁ

Panda červená sa neživí mäsom, ale nenechajte sa zmiasť jej príslušnosťou k radu šeliem. Charakteristickým znakom pánd je šiesty prst, ktorý vznikol predĺžením zápästnej kosti. Pande červenej uľahčuje šplhanie a pohyb medzi vetvičkami bambusu.

4. LÍŠKA HRDZAVÁ

Líšky žijú po celom svete v rôznych typoch biotopov. Známe sú svojou inteligenciou a hovorí sa o nich, že sú prefíkané. Pravdou je skôr to, že sú veľmi vynaliezavé.

Líška hrdzavá

5. MEDVEĎ HNEDÝ

Medveď hnedý je známy tým, že počas zimného obdobia hibernuje. Samice sa zo zimného spánku nebudia ani vtedy, keď rodia mláďatá. Tie sa po narodení krmia matkiným mliekom a spia. Keď sa matka prebudí, je prekvapená, aké sú veľké!

6. VYDRA SEVEROAMERICKÁ

Tieto vydry vydržia pod vodou bez nádychu až osem minút. Uši a nozdry sa im pritom pevne uzavrujú, aby sa im do nich nedostala voda.

7. MEDVEĎ BARIBAL

Tieto medvede sa pohybujú pomalou chôdzou, ale keď sa rozbehnú, tak vedú vyvinúť rýchlosť až 40 – 50 km/h. Známy je aj pod menom medveď čierny, no sfarbenie jedincov môže byť aj svetlohnedé, modrosivé alebo dokonca blond.

8. ICHNEUMIA ALBICAUDA

Patrí k najväčším druhom čeľade mungovitých (Herpestidae). Tieto malé šelmy sú všežravé, živia sa hmyzom, drobnými plodmi, myšami a tiež hadmi.

9. MEDVEDÍK ČISTOTNÝ

Predné labky medvedíka čistotného majú päť prstov a sú podobné ľudskej dlani. Sú šikovným nástrojom na chytanie rýb a hovorí sa, že medvedíky nimi dokonca odomknú dvere!

Vlk dravý

10. VLK DRAVÝ

Vlky sú sociálne zvieratá žijúce vo svorkách, zložených až z 30 jedincov. Jedince vo svorke navzájom komunikujú – vytím, brechaním, pachovými značkami a tiež rôznymi druhmi pohybov.

11. GEPARD

Gepard je najrýchlejší suchozemský živočích na svete. Dokáže vyvinúť rýchlosť až 113 km/h. Pri takejto rýchlosti si na udržiavanie smeru pohybu pomáha chvostom ako kormidlom.

12. VLK HRIVNATÝ

Táto pekná šelma sfarbená ako líška nie je v skutočnosti vlkom. Dlhú hrivu na krku používa ako výstrahu – v nebezpečenstve ju naježí.

Vlk hrivnatý

Surikata vlnková

13. SURIKATA VLNKAVÁ

Surikaty majú veľmi citlivý čuch. Žijú v kolóniách, kde sa navzájom dorozumievajú hlasom, pričom pre každý druh ohrozenia majú iný hlasový prejav. Surikaty patria do čelade mungovitých.

14. LEV

Lev je známy tým, že zo všetkých mačkovitých šeliem má najsilnejší hlas, ktorý je počuť až do vzdialenosti 8 km. Od iných veľkých mačkovitých šeliem sa líši spôsobom života vo svorke. Lovia samice, ktoré spoločne vychovávajú aj mláďatá.

15. MROŽ ĽADOVÝ

Mrož je známy svojimi klami, ktoré mu počas života neustále dorastajú. Pomáha si nimi, keď sa chce dostať z vody na breh. Mrože trávia vo vodnom prostredí až polovicu svojho života. Bežne sa ponárajú až do hĺbky 80 m.

16. SKUNK PRUHOVANÝ

Známou a účinnou zbraňou týchto zvierat je silný a ťažko odstrániteľný zápach. Na útočníka vypúšťajú páchnucu olejovitú tekutinu, ktorú produkujú špeciálne žľazy umiestnené pod chvostom.

17. ŠAKAL TMAVOCHRBÝ

Šakal tmavochrbtý je jedným z mála druhov cicavcov, ktoré vytvárajú partnerstvo na celý život. Práve z tohto dôvodu je najčastejšie pozorovaný v pároch.

18. SOBOĽ ÁZIJSKÝ

Sobole sa často pohybujú po trasách vlkov a medvedov, aby sa im ušli zvyšky ich potravy. Konzumujú tiež slimáky.

19. CIBETKA AFRICKÁ

Tieto nočné živočíchy sú blízky príbuznými lasicovitých a mungovitých šeliem. Každý jedinec má unikátny vzor pruhovania a bodkovania srsti.

Rys kanadský

20. RYS KANADSKÝ

Hlavnou korisťou rysa kanadského sú zajace meňavé. Rysy sú na svoju korisť tak silno potravné naviazané, že kedykoľvek dôjde k poklesu početnosti zajacov, zníži sa aj početnosť rysov.

21. LASICA MYŠOŽRAVÁ

Lasica myšožravá je najmenší druh lasice. V severných, chladnejších častiach svojho areálu presrštuje celkom do biela. Osvetlená ultrafialovým žiarením má takáto srst žiarivú bledofialovú farbu.

22. LEOPARD ŠKVRNITÝ

Leopard je neuveriteľne svižné a pohyblivé zviera. Jediný jeho skok meria až 6 metrov a vyskočí do trojmetrovej výšky. Má tiež výborný sluch, ktorý je až päťkrát citlivejší ako ľudský.

23. TIGER

Tiger je jedinou veľkou mačkovitou šelmou, ktorá miluje vodu. Tigre sú výbornými plavcami, vo vode lovia a majú vo zvyku sa v nej aj ochladzovať.

24. TULEŇ GRÓNSKY

Tuleň grónsky žije v kolóniách. Samice vedia svoje mláďatá identifikovať medzi stovkami iných mláďat výborným čuchom. Mláďatá sa rodia biele, asi po dvoch týždňoch sa sfarbia do siva s čiernymi škvrnami.

25. HYENA ŠKVRNITÁ

Hyena škvrnitá je charakteristická výkonným trávením. Jej tráviaci trakt vie spracovať kosti, srst aj zuby koristi. Dokonca boli pozorované hyeny, ako konzumovali hliníkové súčiastky.

Hyena škvrnitá

Fenek

26. FENEK

Fenek má labky pokryté hustou srstou. Táto adaptácia mu uľahčuje pohyb po horúcom púštnom piesku, a zároveň chráni články prstov v noci, keď teplota klesne pod bod mrazu.

27. TULEŇ SLONÍ

Tuleň sloní má šikovný trik na to, aby dlho vydržal bez príjmu tekutín. Moč produkovaný obličkami týchto živočíchov obsahuje viac odpadových látok a menej vody.

28. FANALOKA MALGAŠSKÁ

Táto šelma sa vyskytuje iba na Madagaskare. Živí sa hmyzom, vajíčkami vtákov a drobnými plazmi. Počas zimného obdobia žije z tukových zásob, ktoré sa jej ukladajú na chvoste.

29. MEDVEDÍK KYNKAŽU

Tieto šelmy používajú svoj pevný a silný chvost ako ďalšiu ruku. Ovíjajú sa ním okolo konárov, udržiavajú rovnováhu a počas studených nocí ho používajú ako prikryvku tela.

30. NOROK AMERICKÝ

Podobne ako skunky, aj norok americký vylučuje na svoju obranu páchnuci sekret. Norok ho však nevie na nepriateľa zacieliť tak presne ako skunk.

OBRÁZOK 1. RODINNÉ ZVÄZKY CICAVCOV

Rodina leva púšťového (*Panthera leo*)

Príslušníci radu šeliem – tak ako takmer všetky cicavce – rodia živé mláďatá a krmia ich materským mliekom. Mláďatá všetkých šeliem sa vyvíjajú v maternici matky až do chvíle, kým prídu na svet. Jednotlivé druhy sa navzájom líšia len dĺžkou obdobia gravidity.

Pri väčšine druhov šeliem starostlivosť o mláďatá preberá výhradne (alebo aspoň v počiatočnom štádiu) samica. Mláďatá sa po narodení od matky nepohnú. Tá ich chráni, krmí (najprv materinským mliekom, neskôr ulovenou potravou) a učí ich ako sa majú správať. Mláďatá mnohých druhov ostávajú pri matke počas niekoľkých prvých rokov života.

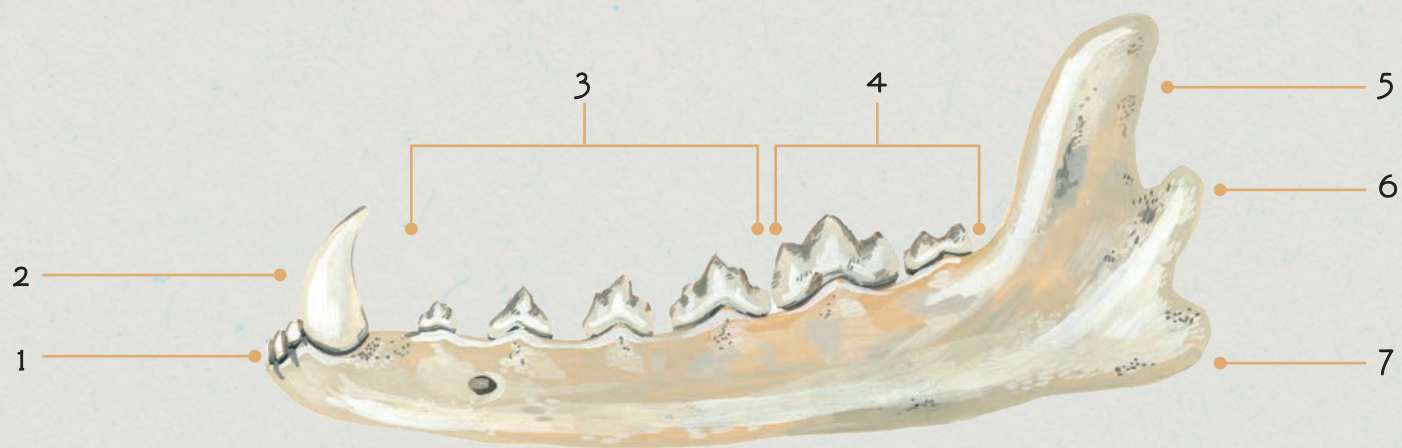

OBRÁZOK 2. ZNAKY

Čeľusť šeliem

Charakteristickým znakom všetkých zástupcov radu šeliem je tvar ich lebky. Tá je pomerne ťažká a skrýva veľký mozog. Silné čeľuste sú prispôbené na drvenie potravy. Žuvací sval, ktorý priťahuje sánku k hornej čeľusti, sa v celej živočíšnej ríši vyskytuje iba u cicavcov. Šelmy pohybujú sánkou iba smerom k hornej čeľusti, nie do strán.

Šelmy majú nápadne vyvinuté očné zuby, silné rezáky a stoličky s ostrými okrajmi. Tieto adaptácie im umožňujú rezať a trhať potravu – tá má väčšinou mäsitý charakter.

1. Rezáky
2. Očný zub
3. Črenové zuby

4. Stoličky
5. *Processus coronoideus*
6. *Processus condyliaris*

7. *Processus angularis*

CETACEA

VELRYBOTVARÉ, Z LAT. CETUS „VELRYBA“ + GR. KETOS „OBROVSKÁ RYBA“

Veľrybotvaré cicavce, nazývané tiež kitovce, patria medzi najväčšie živočíchy, aké kedy žili. Napríklad vráskavec obrovský (*Balaneoptera musculus*) dorastá do dĺžky 30 m a váži viac ako 36 slonov. Veľrybotvaré sú cicavce, hoci adaptované na život pod vodou. Takže dýchajú atmosférický kyslík a rodia živé mláďatá, ktoré vyživujú materinským mliekom. Žijú v húfoch, pričom jedince navzájom medzi sebou veľmi dobre komunikujú. Vzájomná spolupráca jedincov spoločne so schopnosťou echolokácie – ako to vidíme napríklad pri delfínoch – robí z týchto živočíchov úspešných lovcov. Veľrybotvaré boli tradične považované za rad v rámci cicavcov. V súčasnosti sú radené ako samostatná skupina v rámci početnejšieho radu cicavcov – párnokopytníkov (*Artiodactyla*).

1. BIELUHA ŽLTOTIELA

Lahko ju spozorujeme, pretože je sfarbená do smotanovo biela. Bieluchy sú sociálne žijúce zvieratá, húfy stoviek jedincov nie sú ničím výnimočným!

2. DELFÍN DLHONOSÝ

Tento druh delfína je povestný svojimi akrobatickými výskokmi z vody. Sú to veľmi sociálne zvieratá, známe sú prípady, keď pomohli topiacemu sa človeku.

3. KOSATKOVEC ELEKTRA

Patrí do čeľade delfínovitá a je povestný svojou rýchlosťou. Dni však najradšej trávi odpočívaním na hladine.

4. KOSATKA DRAVÁ

Kosatky patria do čeľade delfínovitých. Sú až neuveriteľne inteligentné. Pri love koristi často spolupracujú v skupinách.

Kosatka dravá

Delfín kapverdský

5. DELFÍN KAPVERDSKÝ

Mláďatá sa rodia sivé, svoje typické bodkovanie získavajú až neskôr. Dospelé jedince žijú v menších húfoch, živia sa drobnými druhmi rýb a hlavonožcami.

6. DELFÍN PESTRÝ

Delfín pestrý sa nazýva aj „morská krava“ pre jeho čierno-biele sfarbenie. Zdržiava sa na otvorenom mori, pri pobreží býva pozorovaný len zriedka.

7. VORVAŇ KRÁTKOHLAVÝ

Je najmenší z troch druhov vorvaňov. Dorastá do dĺžky 2,7 m, čiže iba o málo viac ako delfíny.

8. NARVAL JEDNOROHÝ

Nazývaný aj ako „morský jednorožec“ pre dlhý kel, ktorý je vlastne jeho jediným zubom. Narvaly dorastajú do dĺžky 5,5 m.

9. DELFÍN TMAVÝ

Delfíny tmavé sa rady zabávajú vyskakovaním z vody. Často priplávajú do blízkosti lodí a člnov a „surfujú“ na ich vlnách.

10. KOSATKOVEC ČIERNY

Je to delfín, ale podobá sa na kosatku. O tomto druhu sa myslelo, že vyhynul, neskôr sa však na otvorenom oceáne našli zvyšky jeho populácie.

11. SVIŇUCHA TUPONOSÁ

Je jednou zo šiestich druhov sviňúch. Rada sa zdržuje v blízkosti pobrežia a prístavov a často je pozorovaná v riekach a estuároch.

12. VRÁSKAVEC DLHOPLUTVÝ

Vráskavec dlhoplutvý priemerne dorastá do dĺžky 18 m a denne spotrebuje 1 360 kg potravy! Živí sa drobnými rybami a krilom (druh drobných morských kôrovcov).

13. DELFÍN SKÁKAVÝ

Je to zrejme najznámejší druh delfína. Tieto inteligentné cicavce medzi sebou komunikujú rôznymi zvukovými prejavmi a sú veľmi učenlivé.

14. DELFÍN SIVÝ

Delfín sivý sa vyskytuje v teplých tropických moriach po celom svete. Často býva zjazvený po boji s korisťou – najmä hlavonožcami, ale aj po súbojoch s jedincami rovnakého druhu.

15. VORVAŇ TUPONOSÝ

Vorvaň tuponosý je najväčším druhom skupiny zubatých veľrýb – dorastá až do dĺžky 18 m. Má najväčší mozog spomedzi všetkých zvierat žijúcich na Zemi.

16. VORVAŇOVEC TASMÁNSKY

Tento druh vorvaňovca dorastá do dĺžky 7 m. Samce sú charakteristické pre veľryby inak nezvyčajným znakom – zo spodnej čeľuste im vyrastajú kly. Svoju úlohu zohrávajú pri pohlavnom výbere a zrejme aj pri obrane.

17. SVIŇUCHA KALIFORNSKÁ

Sviňucha kalifornská je najvzácnejším morským cicavcom na svete vôbec. Patrí medzi extrémne ohrozené druhy živočíchov. Stav jej populácie sa odhaduje na posledných tridsať jedincov.

18. DELFÍN (PONTOPORIA BLAINVILLE)

Tento druh delfína má najväčší zobec (v pomere k telesnej dĺžke) zo všetkých veľrybotvarých. Je to riečny druh, žije v estuároch, ale nájdeme ho aj v otvorenom oceáne.

19. VEĽRYBA TRPASLIČIA

Veľryba trpasličia je jediným druhom čeľade, ktorá bola považovaná za vyhynutú až do roku 2012. Táto žijúca fosília je zároveň najmenším druhom koticovcov.

20. DELFÍN ATLANTICKÝ

Tento druh je niekedy zamieňaný za delfína dlhonosého. Je rýchlym plavcom, ktorý často sprevádza člny, surfuje na vlnách a vyskakuje do výšky.

21. DELFÍN DLHOPLUTVÝ

Patrí do čeľade delfínovité podobne ako kosatky. Žije v rodinných skupinách, o mláďatá sa starajú samice spoločne.

22. VORVAŇOVEC MALÝ

Vorvaňovec malý a vorvaňovec tasmánsky sú jediní zástupcovia čeľade vorvaňovcovité so zubami v hornej čeľusti. Charakteristickým znakom vorvaňovca malého je dlhý a tenký zobec.

23. DELFÍNOVEC AMAZONSKÝ

Známy je pod domorodým menom boto. Je to najväčší druh sladkovodného delfína. Mláďatá sa rodia tmavosivé, vekom získavajú ružovkasté sfarbenie.

24. SVIŇUCHA BEZPLUTVÁ

Žije v rieke Jang-c'-ťiang a iných veľkých čínskych riekach. Je to jediný druh sviňuchy, ktorý nemá chrbtovú plutvu. Namiesto toho má na chrbtovej strane tela nízky hrebeň s drobnými výrastkami.

25. VORVAŇOVEC HECTOROV

Tento druh vorvaňovca nemá zuby, potravu prijíma nasávaním.

26. VEĽRYBOVEC SIVÝ

Tieto veľryby dorastajú do dĺžky 15 m a majú najdlhšiu migráciu spomedzi všetkých cicavcov. Každý rok

Delfín novozélandský

prekonávajú okružnú trasu dlhú 16 000 – 19 000 km medzi západným pobrežím Mexika a Severným ľadovým oceánom.

27. VRÁSKAVEC SEVERNÝ

Vráskavec severný dorastá do dĺžky 20 m a je jednou z najrýchlejších veľrýb. Dosahuje rýchlosť až 48 km/h.

28. DELFÍN NOVOZÉLANDSKÝ

Je jedným z najmenších a najvzácnejších druhov delfínov. Žije v skupinách zložených z 2–8 jedincov rovnakého pohlavia.

29. VORVAŇOVEC ZOBCOVÝ

V roku 2011 bol zaznamenaný ponor označovaného vorvaňovca zobcového do hĺbky 2 992 m, čo je rekord v rámci vodných cicavcov. Vorvaňovec zobcový vie zmenšiť objem svojho hrudného koša a redukovať tak priestory vyplnené vzduchom v pľúcach. Vztlak jeho tela sa tak pri hĺbkových ponoroch znižuje.

30. VRÁSKAVEC MINKE

V nebezpečenstve sa nemusí tento vráskavec nijako špeciálne brániť, vie totiž veľmi rýchlo uniknúť. V ohrození vie udržať rýchlosť 24 – 48 km/h po celú hodinu.

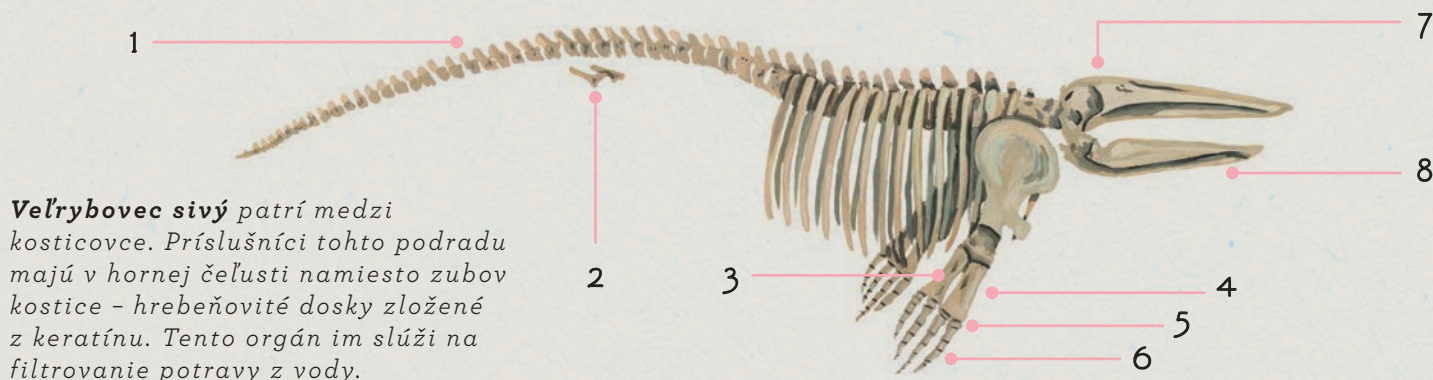

Veľrybovec sivý

OBRÁZOK 1. KOSTRA VEĽRYBOVCA SIVÉHO

Eschrichtius robustus

Prvé veľryby sa vyvinuli pred 50 miliónmi rokov zo suchozemského mäsožravého predka. Fosílie nám dokazujú, že v priebehu 10 miliónov rokov sa končatiny pôvodne určené na beh predĺžili a adaptovali na plávanie. Príbuznosť veľrýb so suchozemskými cicavcami je stále evidentná. Ich plutvy obsahujú články prstov (pozri vysvetlivky 3 – 6), hoci zadné končatiny v priebehu evolúcie pri väčšine druhov (ale nie pri všetkých) zakrpateli alebo úplne zanikli.

Veľrybovec sivý patrí medzi koticovce. Príslušníci tohto podradu majú v hornej čelusti namiesto zubov kostice – hrebeňovité dosky zložené z keratínu. Tento orgán im slúži na filtrovanie potravy z vody.

1. Chvostové stavce

2. Panva

3. Vretenná kosť

4. Lakťová kosť

5. Zápästné a záprstné kostičky

6. Články prstov

7. Lebka

8. Dolná čelusť

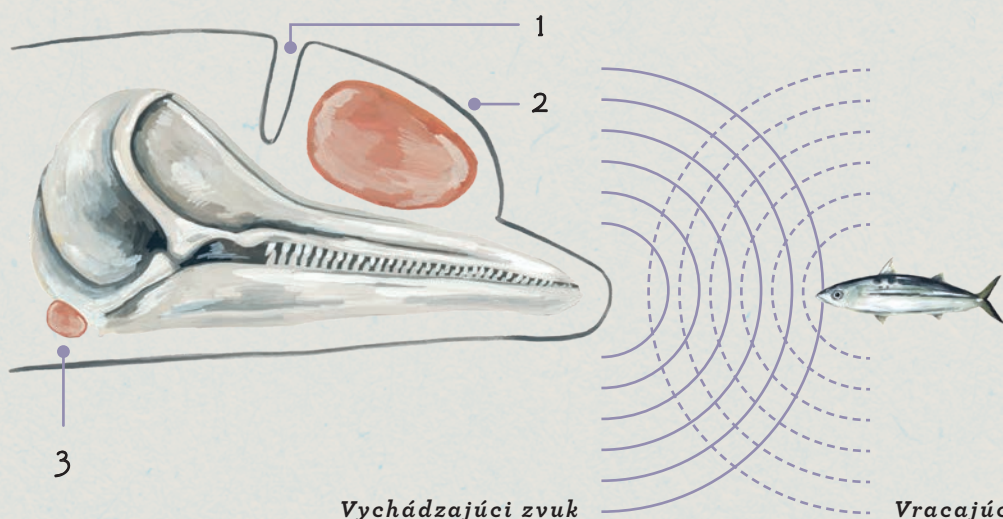
OBRÁZOK 2. ECHOLOKÁCIA

Biosonar bezkoticovcov (zubatých veľrýb)

Mnohé druhy bezkoticovcov vrátane sviňúch a delfínov používajú echolokáciu na vzájomnú komunikáciu a lov. Hoci sa môžu spoľahnúť na dobrý zrak pod vodou aj nad ňou, echolokáciou (nazývanou aj biosonar) vedia zistiť a identifikovať rôzne predmety, živočíchy alebo potenciálnu korisť pod hladinou. Dokonca sú schopné určiť veľkosť, tvar a rýchlosť pohybujúceho sa predmetu.

Vysokofrekvenčné zvuky potrebné na echolokáciu vznikajú v hrtane a komplikovanom systéme dutín hlavy, kde sú spojené s dýchacími otvormi. Produkovalý zvuk má charakter veľmi rýchlo za sebou idúcich „cvaknutí“ vo vysokofrekvenčnom pásme.

Všetky druhy bezkoticovcov majú v prednej časti hlavy takzvaný melon. Tento orgán vyplnený tukom zaciľuje produkované zvukové vlny. Ďalšia dutina vyplnená tukom sa nachádza v spodnej čelusti. Tá slúži na príjem zvukových vln a informácia ďalej smeruje do stredného ucha, aby nakoniec putovala na spracovanie do mozgu. Čas medzi prvým kliknutím a spätným príjmom zvukovej vlny (echa) prezrádza, ako ďaleko sa zameraný objekt nachádza.

1. Dýchací otvor

2. Melon

3. Sluchová dutina

Vysokofrekvenčný zvuk sa odráža od objektu a ozvena sa vracia späť k **delfínovi**. Na základe tohto vie živočích určiť veľkosť, tvar, vzdialenosť a rýchlosť zaznamenaného objektu.

PRIMATES

PRIMÁTY, Z LAT. PRIMUS „HLAVNÝ“ ALEBO PRIMAS „PRVORADÉ POSTAVENIE“

Spoločnými znakmi primátov sú relatívne veľký mozog, schopnosť výborne komunikovať a dobre vyvinuté oči, ktoré smerujú dopredu. Zástupcovia tohto radu sú adaptovaní na život v korunách stromov. Majú dlhé prsty a dlane určené na uchopovanie a väčšina druhov (okrem ľudopopov) je vybavená dlhým chvostom na udržiavanie rovnováhy. Niektoré druhy, ako napríklad vrešťan hnedý (*Alouatta guariba*), vedia chvost oviniť okolo konára. Čo sa týka veľkosti ich zástupcov, primáty sú veľmi rôznorodou skupinou. Na jednom konci veľkostného rebríčka je obrovská gorila východná (*Gorilla beringei*), na druhom konci lemur (*Microcebus berthae*), ktorý sa vie celkom pohodlne usadiť iba na palci ľudskej dlane. Primáty sú jedným z najviac ohrozených radov živočíchov, viac ako polovici druhov hrozí vyhynutie.

1. CARLITO SYRICHTA

Patrí medzi najmenšie primáty. Dosahuje výšku 7,6 – 16 cm a veľký je asi ako päst dospelého človeka.

2. GIBON LAR

Sfarbenie gibona lar varíruje od čiernej a tmavohnedej po svetlohnedú až pieskovú farbu. Päťdesiat percent jeho potravy tvorí ovocie, ale konzumuje aj listy, hmyz a kvety.

3. TAMARÍN FÚZATÝ

Tamarín fúzatý je charakteristický dlhými bielymi fúzami, ktoré mu siahajú doslova až po plec.

4. POTO VEĽKÝ

Svadobné nahováranie pota veľkého prebieha tak, že partneri visia dolu hlavou a navzájom sa češú. Poto má veľmi charakteristický zápach, ktorým pripomína kari korenie.

5. VREŠŤAN HNEDÝ

Vyskytuje sa výhradne v bióme Atlantického lesa na území Južnej Ameriky. Známy je svojím húkavým volaním. Tieto špecifické zvuky vznikajú spojením rôznych hlasových akordov a počut ich na veľkú vzdialenosť.

6. PYGATHRIX NEMAEUS

Je jedným z najpestrofarebnejších primátov. Od kolien po členky má červené „ponožky“, biele predlaktie, čierne ruky a nohy a bledé očné viečka.

7. LEMUR (*MICROCEBUS BERTHA*)

Je najmenší druh zo všetkých primátov. Dorastá do dĺžky iba 11 cm, pričom jeho chvost meria 14 cm. Tak ako všetky lemury, vyskytuje sa iba na ostrove Madagaskar.

8. LEMUR KATA

Lemury kata sú extrémne sociálne zvieratá. Žijú v 30-členných skupinách s dominantnými samicami. V tlupe medzi sebou komunikujú a navzájom sa varujú pred blížiacim sa nebezpečenstvom špecifickými hlasovými prejavmi.

Lemur kata

9. CHVOSTAN BIELOHLAVÝ

Na blížiaci sa nebezpečenstvo reagujú chvostany alarmujúcim vreskom, ktorý môže trvať aj vyše hodiny. Zároveň naježia srst a nohami dupú do kmeňov stromov alebo do zeme, aby tak odstrašili predátory.

10. LEMUR (*VARECIA RUBRA*)

Tento lemur je charakteristický hrdzavočerveným sfarbením. Tvár, chvost, ruky a nohy má pritom čierne. Veľa času trávi starostlivosťou o svoj zovňajšok. Zuby v dolnej čelusti mu rastú medzerovito, vytvárajú akýsi „zubný hrebeň“.

11. LEVÍČEK ZLATÝ

Pomenovanie levíček neznamena, že by bol príbuzný levom, tieto zvieratá pripomína iba svojou hrivou. Má výraznú, jasnooranžovú srst a tmavú holú tvár.

12. MALPA KAPUCÍNSKA

Sú to veľmi inteligentné opice, naučené používať rôzne nástroje na získanie potravy a aj ako zbrane. Boli pozorované, ako sa celým telom obtierajú o rastliny, zrejme ako súčasť nejakej bylinkovej kúry.

Ksukol chvostnatý

13. KSUKOL CHVOSTNATÝ

Pre svoj výzor bola táto opica pôvodne považovaná za hlodavca. V skutočnosti však patrí medzi lemury. Jej charakteristickým znakom sú dlhé a tenké prostredníky na rukách, ktoré slúžia na vyberanie hmyzu z kmeňov stromov.

14. LANGUR TIBETSKÝ

Táto opica žije v skupinách po 5 – 10 jedincoch, ktoré sú súčasťou tlupy zloženej až zo 600 jedincov! V nebezpečenstve umiestni skupina svoje mláďatá do stredu, pričom najsilnejšie samce majú na starosti obranu.

15. HULMAN UZDIČKOVÝ

Tento primát je jedinečný stavbou svojho žalúdka. Ten je zložený z niekoľkých komôr, kde prebieha rozklad ťažko stráviteľnej celulózy. Živí sa výhradne listami.

16. MIRIKINA LEMUROVITÁ

Je to nočný živočích, ktorý cez deň spí v bútlavých stromoch. Jeho domovom sú juhoamerické lesy subtropického pásma. Živí sa ovocím, hmyzom a nektárom.

17. INDRÍ

Indri je najväčším zástupcom čeľade lemurovitých. Známy je hlasitým volaním, ktorým si vymedzuje teritórium a upozorňuje na blížiace sa nebezpečenstvo.

18. MAKAK JAPONSKÝ

Známy je aj pod menom snežná opica. Počas studených zimných mesiacov sa tieto opice rady močia v prameňoch s teplou termálnou vodou.

19. ORANGUTAN BORNEJSKÝ

Patrí medzi kriticky ohrozené druhy. Jeho populácie sú postihnuté ničením prirodzeného prostredia a tiež lovom. Žije výhradne na ostrove Borneo.

20. TITI (*CALLICEBUS BERNHARDI*)

Žije v skupinách zložených z párov, ktoré sú spolu po celý život. Samec je na svoje mláďa silno naviazaný. Nosí ho na chrbte a matke ho „požičiava“ iba na dojčenie.

21. UAKARI ČERVENOTVÁRY

Jeho charakteristickým znakom je nápadná jasnočervená tvár, „plešatá“ hlava a dlhá srst'. Chvost má v pomere k telu krátky, ale v korunách stromov sa pohybuje bez problémov.

22. LEMUR (*AVAHI CLEESEI*)

Tieto nočné živočíchy cez deň spia, v noci vychádzajú za potravou a navzájom sa čistia. Jedince medzi sebou komunikujú hlasitým pískaním.

23. KOSMÁČ TRPASLIČÍ

Svojou potravou sa líši od všetkých ostatných primátov. Živí sa živicom, ktorú vyškrabáva z otvorov v stromoch dlhými spodnými hryzákmi.

24. ÚTLOŇ VÁHAVÝ

Útloň váhavý je tichý a pomalý tvor, žije väčšinou samotársky. Vytvára monogamné páry, ktoré zostávajú spolu až do osamostatnenia sa mláďat.

25. SAIMIRÍ ČERVENOCHRBÝ

Podobne ako väčšina primátov, aj saimiri červenochrbtý je stromový živočích, ktorý väčšinu života trávi v korunách stromov. Živí sa plodmi a semenami, pričom hrá dôležitú úlohu v roznášaní semien a opelení kvetov.

Lemur (Lepilemur dorsalis)

26. LEMUR (*LEPILEMUR DORSALIS*)

Je jedným z najmenších druhov čeľade lemurovité. V súčasnosti patrí medzi zraniteľné druhy, pretože jeho prirodzené biotopy ľudskou činnosťou ubúdajú.

7. KAHAU NOSATÝ

Patrí medzi najväčšie ázijské opice. Samce sú známe svojím veľkým a dlhým ovísajúcim nosom.

28. KOMBA VEĽKOUCHÁ

Charakteristickým znakom tejto africkej poloopice sú uši ako radary. Sú zložené zo štyroch častí, pričom každou vie samostatne hýbať. Komba tak registruje zvuky hmyzu, ktorým sa živí.

29. MANDRIL PESTROTVÁRY

Samce mandrila sú charakteristické svojou pestrofarebnosťou. Nos a zadnú časť tela majú červeno-modré, kým brada je sfarbená do žltá.

30. GORILA ZÁPADNÁ

Gorily sú najväčšími zástupcami ludoopov, pričom gorila východná je väčšia ako gorila západná. Dospelé samce dorastajú do hmotnosti 158 kg a sú charakteristické striebornou srstou na chrbte. Samice sú podstatne menšie, dorastajú do hmotnosti 81 kg.

OBRÁZOK 1. KOSTRA MANDRILA PESTROTVÁREHO

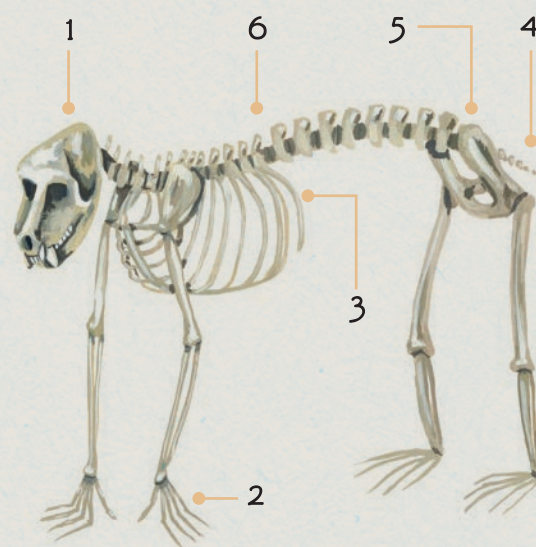
Mandrillus sphinx

Primáty sa vyvinuli z cicavcov žijúcich na stromoch asi 10 – 15 miliónov rokov po tom, ako vyhynuli dinosaury. Táto skutočnosť je najlepšie vidieť na ich kostrách.

Ich končatiny sa vyznačujú piatimi silnými a zručnými prstami, dôležitými pri šplhaní po stromoch. Mnohé druhy sú navyše vybavené ohybným ovíjajúcim chvostom, akousi piatou končatinou.

Primáty sa od väčšiny cicavcov odlišujú posadením lebky na vrchole chrbtice a nie na jej prednej strane. Táto skutočnosť, spoločne so silnou panvou, im umožňuje vzpriamený pohyb a sedenie.

Ďalšími znakmi primátov sú veľký mozog a priestorové videnie.

1. Lebka
2. Články prstov
3. Rebrá

4. Chvost
5. Panva
6. Chrbtica

OBRÁZOK 2. LEBKA ORANGUTANA BORNEJSKÉHO

Pongo pygmaeus

Primáty sa od väčšiny cicavcov odlišujú predným postavením očí. Tento ich znak zdokonaľuje videnie, pretože oči sú schopné spracovať viac stimulov a lepšie vnímajú hĺbku obrazu. Toto prispôsobenie je rozhodujúce práve pre primáty so stromovým spôsobom života.

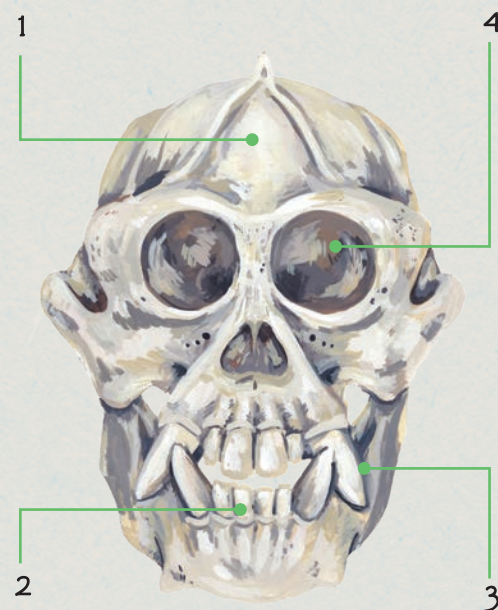
Na rozdiel od väčšiny cicavcov majú primáty farebné videnie. Táto adaptácia im umožňuje rozoznať zrelé ovocie.

Orangutan bornejský

Lebka primátov má veľkú mozgovňu, ich mozog je v porovnaní s ostatnými cicavcami väčší. Túto skutočnosť sa snaží vysvetliť niekoľko teórií. V každom prípade to podmieňuje sociálne správanie, schopnosť používať nástroje a riešiť problémy.

Zuby všetkých primátov sa rozdeľujú na rezáky, očné zuby a stoličky. Táto stavba chrupu umožňuje prijímať širokú škálu potravy. Rezáky sú určené na oddelovanie kusov potravy, očné zuby na prepichovanie a trhanie a stoličky na rozomietanie. Človek má rovnakú stavbu chrupu ako ľudopopy.

1. Lebka
2. Rezáky
3. Očné zuby
4. Očnice smerujúce dopredu

RODENTIA

HLODAVCE, Z LATINSKÉHO RODERE „OBHRÝZAŤ“

Hlodavce sa zo všetkých radov cicavcov najľahšie prispôsobujú novým typom prostredia. Zástupcovia tohto radu žijú v polárnych regiónoch, suchých púšťach a v najväčších ľudských sídlach ich početnosť dosahuje milióny jedincov. Súčasťou chrupu hlodavcov sú stoličky, tak ako to má väčšina cicavcov. Čo je však zvláštne, rezáky im rastú po celý život, namiesto toho, aby ich nahradili iné zuby. Práve schopnosť obhrýzať umožňuje týmto živočíchom nájsť a využívať rôzne potravné zdroje. Príkladom sú potkan hnedý (*Rattus norvegicus*) a myš domová (*Mus musculus*). Tieto druhy sú zrejme najpočetnejšími cicavcami na Zemi, ich početnosť prevyšuje ľudskú populáciu.

1. SYSEĽ PÁSIKAVÝ

Počas hibernácie sa syseľ pásikavý stočí do guľôčky a počet nádychoz zníži z 200 za minútu na jeden nádychoz za päť minút.

2. PAKA NÍŽINNÁ

Tieto veľké hlodavce obývajú tropické oblasti Južnej Ameriky. Žijú v blízkosti vody a sú výbornými plavcami, do vody sa ponárajú, aj keď sa cítia byť ohrozené. Pri hľadaní potravy dobre šplhajú po stromoch.

3. CALOMYSCUS BAILWARDI

Podľa tvaru zubov sa tento druh z čeľade Calomyscidae radil medzi škrečky. Nemá však líčne vačky ani krátky chvost, čo sú znaky charakteristické práve pre hlodavce čeľade škrečkovité (Cricetidae).

4. BOBOR SEVEROAMERICKÝ

Je to najväčší hlodavec severoamerického kontinentu a patrí medzi najväčšie hlodavce na svete vôbec. Bobry sú semiakvatické živočíchy. Keď sa potápajú pod vodnú hladinu, oči, uši aj nozdry chráni špeciálna membrána. Pod vodou výborne vidia.

5. PLATACANTHOMYS LASIURUS

Patrí medzi plchovité (Gliridae). Charakteristickým znakom tohto stromového živočícha je huňatý chvost. Vyskytuje sa v Indii, kde obýva dutiny stromov. Živí sa ovocím a je škodcom na plantážach čierneho korenia.

6. VEVERICA STROMOVÁ

Na Britských ostrovoch početnosť tohto druhu rapídne klesá. Dôvodom je introdukcia veverice sivej pôvodom zo Severnej Ameriky a zánik pôvodných biotopov. Veverica stromová je však stále bežným eurázijským druhom.

7. ALLACTAGA TETRADACTYLA

Tento drobný druh z čeľade tarbíkovic výborne skáče. Má krátke predné končatiny a dlhé zadné nohy, ktoré zakončujú pazúriky. Dlhý chvost mu pomáha udržiavať vzpriamený postoj.

Allactaga tetradactyla

8. DEGU HORSKÝ

Tieto hlodavce sú extrémne sociálne zvieratá. Vytvárajú komplikovaný systém podzemných nôr, pričom pri kopaní spolupracuje celý reťazec jedincov. Samice krmia svoje mláďatá v spoločných hniezdach a pri kŕmení si aj pomáhajú.

9. SVIŠŤ PRÉRIOVÝ

Svište prériové žijú v početných kolóniách, ktoré môžu obsahovať tisíce jedincov. Ich základnou sociálnou jednotkou je však kotéria, ktorú tvoria iba blízko príbuzné jedince.

10. PLCH ZÁHRADNÝ

Domovom tohto nočného živočícha je južná Európa. Počas dňa spí v hniezdach v tvare gule, ktoré si stavia na stromoch, v noci sa vydáva za potravou.

11. DINOMYS BRANICKII

Je to veľký a pomalý hlodavec, ktorý žije v rodinných skupinách zložených zo štyroch až piatich jedincov. Obýva dažďové lesy tropického pásma v povodí Amazonky a v predhorí Ánd.

12. PETROMUS TYPICUS

Je to jediný druh čelade Petromuridae, názov ktorej by sa dal preložiť ako „kamenné myši“. Vďaka sploštenému tvaru lebky a flexibilným rebrám sa tieto hlodavce vedia vtesnať aj do malých priestorov a medzier medzi kameňmi.

13. LAONASTES AENIGMAMUS

Tieto hlodavce vyzerajú ako potkany, iba svojím huňatým chvostom pripomínajú vevericu. Sú to pomalé zvieratá s akoby kačacími nohami, výborne prispôsobené na pohyb po skalách.

14. HYPOGEOMYS ANTIMENA

Domovom tohto druhu je ostrov Madagaskar. Žije v monogamných pároch. Samce sú známe svojou starostlivosťou o mláďatá a odvahou pri ich obrane.

15. AGUTI ZLATÝ

Aguti zlatý sa živí ovocím, oreškami, listami a korenkami. Keď sa kŕmi, sedí na zadných nohách a potravu si drží v pazúrikoch predných končatín. Nezriedka sa spoločne kŕmi aj 100 jedincov naraz.

16. LUMÍK PESTRÝ

Počas zimného obdobia sa lumíky pestré ukrývajú v izolovaných úkrytoch pod snehovou pokrývkou. Poskytujú im teplo, ochranu pred predátormi a zároveň v nich nachádzajú prístup k potrave. Úkryty si vyhrabávajú samy alebo využívajú priestory vzniknuté pod zemou.

17. NOHÁČ AFRICKÝ

Noháč africký svojím výzorom pripomína malú kenguru. Má silné zadné nohy, skáče až na vzdialenosť 2 m. Dorastá do dĺžky 47 cm vrátane chvosta.

Noháč africký

18. PEROMYSCUS MANICULATUS

Rod *Peromyscus* zahŕňa mnoho druhov hlodavcov, ale tento druh je z nich najprispôsobivejší. Svoje hniezda si stavia pod zemou, v starých pňoch, vo vrakoch áut a dokonca v korune borovice duglasky vo výške 24 m nad zemou.

19. GLAUCOMYS SABRINUS

Patrí do čelade vevericovitých (Sciuridae). Na zemi je tento živočích nemotorný, vie sa však pohybovať kľzavým letom. Vo vzduchu výborne manévruje, pred prekážkou vie zmeniť smer pohybu až o 90 stupňov.

20. GOFER BOTTOV

Gofer Bottov má veľké líčne vaky na skladovanie potravy. Buduje si rozsiahly systém podzemných chodieb s jedinou domácou norou.

21. NUTRIA RIEČNA

Tento hlodavec sa ľudovo nazýva vodný potkan. Zdržiava sa v blízkosti vôd, kde sa živí rastlinami a korenkami. Každý deň prijíma potravu s hmotnosťou 25 percent svojho tela. Domovom nutrie riečnej je Južná Amerika, no postupne bola introdukovaná do Severnej Ameriky, Ázie, Európy a Afriky.

22. ČINČILA AMERICKÁ

Patrí medzi ohrozené druhy hlodavcov. Jej domovom je Južná Amerika. Žije v skupinách a na studené horské podnebie je adaptovaná hustou kožušinou.

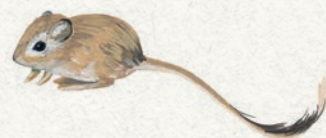
23. CTENODACTYLUS GUNDI

Domovom tohto hlodavca sú skalnaté biotopy na severe Afriky. Úkryt si buduje v skalných štrbinách. Všetku vodu, ktorú potrebuje na prežitie, prijíma iba z potravy.

24. MARA STEPŇÁ

Tieto hlodavce vyzerajú ako niečo medzi zajacom a jeleňom. Ich domovom sú pastviny a polopúšte s krovinnou vegetáciou Argentíny.

Dipodomys nitratoide

25. DIPODOMYS NITRATOIDES

Je to najmenší zástupca čelade Heteromyidae. Dorastá do dĺžky 10 cm, pričom chvost má dlhší ako zvyšok tela a udržiava ním rovnováhu pri skákaní.

26. VEVERICA PREVOSTOVA

Patrí medzi najpestrofarebnejšie hlodavce. Jej kožušina je čierno-oranžovo-biela. Jedince medzi sebou komunikujú zvukmi, ktoré pripomínajú spev vtákov.

27. KAPYBARA MOČIARNA

Kapybara močiarna je najväčším hlodavcom na svete. Boli zaznamenané jedince s hmotnosťou až 91 kg. Samica oznamuje svoju pripravenosť na párenie pískavými zvukmi.

28. RYPOŠ LYSÝ

Rypoš lysý dobre znáša nedostatok kyslíka, pričom bez neho vydrží až 18 minút. Nedostatok kyslíka v krvi nahrádza tým, že jeho bunky metabolizujú fruktózu a tak získavajú energiu pre životné procesy. Tento spôsob získavania energie je inak známy iba u rastlín.

29. CTENOMYS ARGENTINUS

Anglický názov „tuco-tuco“ pochádza z ťukavých zvukov, ktoré tieto hlodavce vydávajú pri vyhrabávaní chodieb. Pod zemou trávia až 90 percent života.

30. DIKOBRAZ HREBENATÝ

Telo hlodavce je charakteristický tým, že jeho chrbát a chvost pokrývajú dlhé ostré ostne. V nebezpečenstve ich vie dikobraz naježiť a tým zefektívniť svoju obranu.

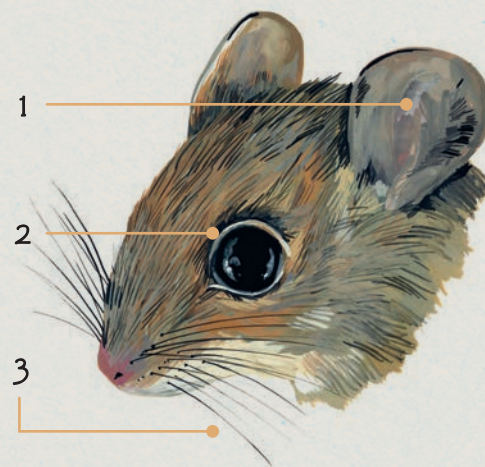
OBRÁZOK 1. ZMYSLY *Peromyscus maniculatus*

Hlodavce sú charakteristické citlivou zmyslovou sústavou. Evolučne sa k tomu dopracovali z dôvodu veľkého množstva potenciálnych predátorov.

Mnohé druhy hlodavcov majú veľké ušnice, ktoré sa vedľa hýbať nezávisle na sebe, a majú preto výborný sluch (myši a potkany počujú zvuky s extrémne vysokou frekvenciou).

Všetky hlodavce majú hmatové fúzy. Sú to chlpy, ktoré vyrastajú z vačkov (folikulov) spojených s krvným kanálikom. Keď sa hmatový fúz dotkne nejakého predmetu, pritlačí na krvný kanálik a tým stimuluje nerv, ktorý túto informáciu pošle na spracovanie do mozgu. Hlodavcom pomáhajú hmatové fúzy v situáciách, keď sa nemôžu spoľahnúť na zrak – pri hľadaní potravy alebo pri pohybe v úplnej tme.

Peromyscus maniculatus

1. Veľké ušnice
2. Oči
3. Hmatové fúzy

OBRÁZOK 2. HLODAVCE

Neprerušite rastúce hryzáky

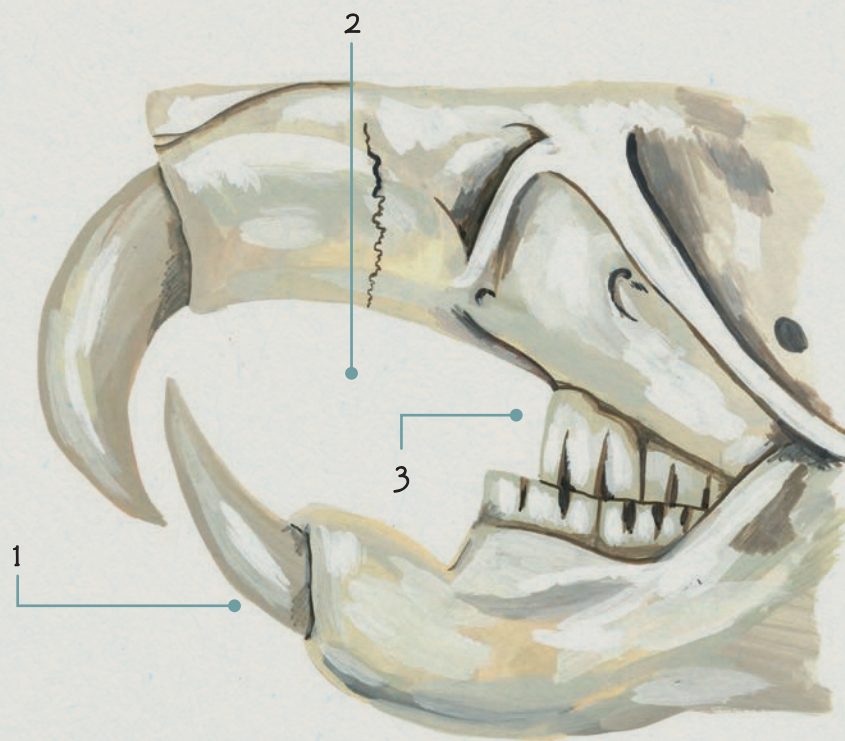
Všetky hlodavce sú vybavené párom ostrých, neprerušite dorastajúcich hryzákov. Táto stavba ich chrupu má pôvod v paleocéne, keď sa v Ázii prvýkrát objavili zástupcovia tohto radu.

Chrup väčšiny hlodavcov sa skladá najviac z 22 zubov (z toho štyri hryzáky a dvanásť stoličiek), pričom medzi hryzákmi a zvyšnými zubami je veľká medzera (diastéma). Náprotivne hryzáky pracujú ako nožnice – potravu najprv nakrájajú, aby ju stoličky mohli rozomlieť. Pri ohlodávaní sa diastéma plní potravou a vytvára charakteristické líce vačky. Týmto spôsobom sú všetky nestráviteľné predmety vylúčené z ústnej dutiny ešte predtým, ako sa dostanú k stoličkám.

Hlodavce si ohlodávaním svoje zuby „pilníkujú“, aby im neprerástli a zachovali si svoju ostrosť.

So špeciálnou stavbou chrupu úzko spolupracujú čelustné svaly. Hlodavce nepohybujú čelustami len vertikálnym smerom, ale aj horizontálne, čiže dopredu a dozadu, čím zlepšujú efektivitu obhrýzania. Toto zároveň umožňuje obrusovanie hryzákov a zabraňuje zbytočnému opotrebovaniu stoličiek.

V prípade, že sa hryzáky zlomia, čaká ich majiteľa smrť hladom, pretože by vôbec nevedel prijímať potravu.

1. Hryzáky
2. Diastéma
3. Stoličky

PASSERIFORMES

SPEVAVCE, Z LATINSKÉHO PASSER „VRABEC“ + FORME „TYP“

Rad spevavcov predstavuje vyše 5 000 druhov vtákov, čo je polovica všetkých druhov vtákov, ktoré žijú na Zemi. Úspešnosť ich zástupcov pramení z jednoduchšej adaptácie prstových článkov na nohách, vďaka ktorej môžu sedieť na konároch stromov, skalách a útesoch. Mláďatá spevavcov sa ľahnu slepé a bezbranné a od obidvoch rodičov si vyžadujú veľa starostlivosti. To je dôvodom teritoriálneho správania mnohých druhov. Spevavce sú ďalej charakteristické pestrofarebným sfarbením samčiek, ktorí tak imponujú samičkám. V tomto znaku vynikajú najmä rajkovité, ktoré sa navyše prejavujú aj veľmi teatrálnym tokaním.

1. HOLOHLAVEC ŽLTOHLAVÝ

Holohlavec žltohlavý je monogamný druh. Samica znáša dvakrát do roka dve vajcia. Hniezdi v jaskyniach, kde si stavia hniezda z blata.

2. SÝKORKA ČIAPOČKATÁ

Počas chladných nocí táto sýkorka šetrí energiou, a to tak, že zníži svoju telesnú teplotu zo 42°C na 30°C. V zime žije v krdľoch, v hniezdnom období sa správa teritoriálne.

3. HORÁRIK KANADSKÝ

Horárik kanadský trávi zimu v Južnej Amerike a do Severnej Ameriky migruje v období rozmnožovania. Strávi tu však menej ako dva mesiace – je jedným z posledných vtákov, ktoré tam priletia, a naopak, naspäť odlieta medzi prvými.

4. LASTOVIČKA DOMOVÁ

Lastovičky lovia hmyz počas letu. Vo vzduchu robia rôzne obrátky a často sa pohybujú aj strmhlavým letom. Ich akčný rádius zahŕňa priestor od pár centimetrov nad zemou až do výšky 30 metrov.

5. KAPUCIARKA DIADÉMOVÁ

Tento nezameniteľný tmavomodrý vták má tmavohnedý až čierny hrebeň

s bielym alebo modrým farebným vzorom. Hniezdo si stavia z blata.

6. TRUPIÁL VLHOVITÝ

Samička trupiála vlhovitého si stavia svoje hniezdo tak, že ho zložito splieta z materiálov rastlinného aj živočíšneho pôvodu. Hniezdo je zavesené na konári stromu.

7. PÁPEŽÍK ZLATOCHRBÝ

Samček tohto druhu sa vyznačuje pestrofarebným perím. Hlavu má modrú, hrud' červenú a krídla zelené. Samičky sú jednofarebne jasnozelené.

8. TIMÁLIA ČIERNOBRADÁ

Timália čiernobradá má žltu-hnedé telo, a na brade a v okolí očí zreteľné čierne škvrny.

9. ORIEŠOK SIVOPRSÝ

Tento drobný hnedo-čierno-sivý vtáčik má rozľahlý areál výskytu. Nájdeme ho od Mexika cez celú Južnú Ameriku až po Bolíviu.

Oriešok sivoprsý

Nektárovka zelenochrbtá

10. NEKTÁROVKA ZELENOCHRBÁ

Samček aj samička nektárovky zelenochrbtej majú telo sfarbené do žltá, samčekom majú navyše jasnomodrú tvár. Živia sa nektárom, ktorý cicajú z kvetov počas letu tak, že sa vznášajú na jednom mieste.

11. TRŇNOCHVOST VÝVRATOVÝ

Tento druh sa živí hmyzom, ktorý hľadá na zemi. Nohami rozhrabáva lesnú hrabanku a za sebou necháva typické kruhy vyčisteného lesného podrostu.

12. VRABEC DOMOVÝ

Pôvodným areálom tohto druhu je Európa, Stredomorie a Ázia. Neskôr bol introdukovaný do Austrálie, Afriky a na obidva americké kontinenty. Je to zrejme najrozšírenejší druh zo všetkých na Zemi žijúcich vtákov.

13. RAJKA RAGGIHO

Domovom rajky Raggiho je Nová Guinea. Samce sú charakteristické červeno-ružovým chvostovým perím s dĺžkou až 60 cm!

14. HLAVÁČIK ZLATÝ

Hlaváčik zlatý si stavia hniezdo z vetvičiek, tráv a kôry, a všetok tento materiál lepí pavúčími vláknami. Na stavbe hniezda sa podieľajú samec aj samica spoločne.

15. KRÁLIK SATRAPA

Hlasový prejav králika satrapu je vo veľmi vysokom tóne. Tón jeho hlasu je taký vysoký, že starší ľudia ho už nepočujú.

16. ŠKOREC SIVOHLAVÝ

Škorec sivohlavý sa vyskytuje v dvoch poddruhoch, ktoré sa navzájom líšia sfarbením spodnej časti tela. Operenie poddruhu *blythii* je matne oranžové, *nemoricola* má spodnú časť tela oranžovo-bielu.

17. PARDÁLKA ŠKVRNITÁ

Tento drobný vtáčik dorastá do dĺžky iba 10 cm a váhy 6 g. Patrí medzi najmenšie austrálske druhy spevavcov.

18. IRENA FIALOVÁ

Potravou týchto vtákov je väčšinou ovocie a hmyz. V krdloch prehľadávajú lesnú hrabanku, a keď nájdú plod, ktorý je príliš veľký na jedno sústo, rozdrví ho a skonzumujú po častiach.

19. ŠKOVRÁNIK STROMOVÝ

Tento vták hniezdi na zemi. Vyskytuje sa v oblastiach s nízkou vegetáciou a v lesných mladinách. Ako zdroj potravy a úkryt pre svoje hniezda využíva padnuté stromy.

20. BRHLÍK BIELOPRSÝ

Tak ako všetky brhlíky aj tento druh si svoje hniezdo stavia v dutine stromu. Okolie výletového otvoru natiera telami hmyzu, aby odplašil veverice.

21. PIPRA OPÁLOVÁ

Pipra opálová je charakteristická zeleno sfarbeným telom a lesklou bielou škvrnou na temene hlavy. Vyskytuje sa v povodí Amazonky v Brazílii.

Pipra opálová

22. SÝKORKA OHLÁVKOVÁ

Mimo hniezdnu sezónu možno vidieť, ako sa sýkorky ohlávkové združujú s inými druhmi, napríklad sýkorkami hrdzavochrbtými, horárkami, brhlíkmi a kôrovníkmi.

23. VIREO ŽLTOHRDLÝ

Vireo žltohrdlý si stavia hniezdo v rázsochách stromov. Ako materiál na jeho stavbu používa kôru, suchú trávu, ihličie a listy stromov. Nakoniec to všetko zviaže pavúčími vláknami a zavesí medzi konáre stromu.

24. MUCHÁR FISCHEROV

Tento africký druh sa rozmnožuje v severných oblastiach svojho výskytu, neskôr migruje na juh, aby sa vyhol zime. Živí sa hmyzom, ktorý chytá vo vzduchu počas letu.

25. CHOCHLÁČ SEVERSKÝ

Oblúbenou potravou chochláča severského sú plody jarabiny. Tieto vtáky síce vedú metabolizovať alkohol obsiahnutý v prezretých plodoch, napriek tomu to niekedy preženú a sú pod vplyvom!

26. ČERVIEŇKA OBYČAJNÁ

Tento vtáčik je dobre rozpoznateľný vďaka oranžovej náprsenke, hnedému

Chochláč severský

Červienka obyčajná

telu a bielemu bruchu. Samčeka sú značne teritoriálne až agresívne, no červienky sa neboja blízkosti ľudí a potravu rady vyhľadávajú v záhradách.

27. DROZD ŠKVRNITÝ

Domovom drozda škvrnitého je Severná Amerika. Východne od Skalnatých vrchov hniezdi na zemi, západným smerom si hniezdo stavia v korunách stromov.

28. KARDINÁL ČERVENÝ

Tieto spevavce sú extrémne teritoriálne, svoje územie si označujú hlasovým prejavom. Vytvárajú páry na celý život. Hniezdo stavia samička, samček prináša materiál na jeho stavbu.

29. VRANA KRÁTKOZOBA

Vrana krátkozobá je jedným z mála druhov vtákov, ktoré na získanie potravy používajú nástroje. Na vydolovanie kúska potravy z hlbokých dier si vie prispôbiť paličku a pokusy dokázali, že je schopná porozumieť vztlaku vody.

30. VODNÁR HNEDÝ

Vodnár hnedý sa brodí v plytkých potokoch a zo dna zbiera rôzne bezstavovce. Dospelé jedince sa za potravou väčších rozmerov aj potápajú.

31. ZÁHRADKÁR BEZCHOCHLATÝ

Záhradkár bezchochlatý láka samičku tak, že jej stavia prístrešok – akýsi altánok z konárikov a stebiel tráv s predzáhradkou ozdobenou bobuľami, kvetmi, kamienkami, listami alebo aj krovkami chrobákov.

OBRÁZOK 1. TVAR CHODIDLA

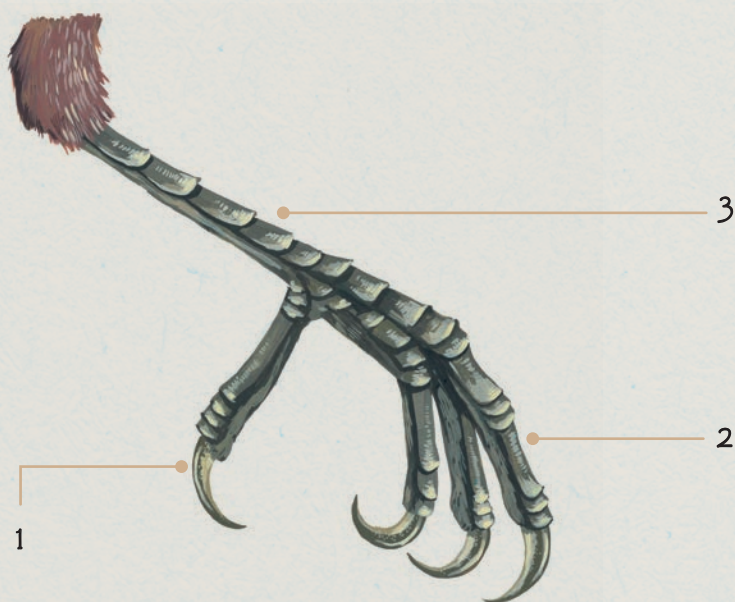
Anizodaktylná končatina

Pôvod spevavcov siaha do obdobia spred 55 miliónov rokov. Odvtedy sa rozšírili po celom svete a stali sa jednou z najrozmanitejších skupín vtákov. Charakteristickým znakom všetkých spevavcov sú uchopovacie nohy. Ich chodidlo sa skladá z troch prstov smerujúcich dopredu a jedného prstu, ktorý smeruje dozadu. Takáto stavba chodidla sa nazýva *anizodaktylná* a spevavcom umožňuje prichytiť sa na vertikálny podklad, napríklad kmene stromov alebo strmé zrázy.

Chodidlá spevavcov sú inervované a minimálne prekrvené. Preto môžu v chladnom počasí dlho sedieť na studenom podklade alebo na kábloch elektrického vedenia.

Počas sedenia na bidle môžu spevavce pokojne aj zaspať. Špeciálne šlachy pritiahnu články prstov a „uzamknú“ chodidlo v zovretom tvare. V tomto stave môžu zotrvať dovtedy, kým nevysťrú telo a nohy sa im nenarovnajú.

Spevavce, tak ako všetky vtáky, nechodia na ploche chodidla, ale na prstoch.

1. Prst obrátený smerom dozadu
2. Tri prsty smerujúce dopredu
3. Behák

OBRÁZOK 2. SKUPINA PASSERI (PRAVÉ SPEVAVCE)

Oscines

Väčšina druhov spevavcov má určitý hlasový prejav, no mnohé druhy doslova spievajú. Radíme ich do samostatného podradu Passeri. Jeho zástupcovia vďačia za schopnosť spievať hlasovému orgánu nazývanému syrinx.

Spevavce spievajú z mnohých dôvodov. Vyznačujú ním svoje teritórium, signalizujú ostatným svoju polohu a tiež pripravenosť na párenie. Samička si často vyberá partnera na párenie podľa jeho spevu. Pre mnohé druhy platí, že čím viac piesní má samček vo svojom repertoári, tým viac samičiek môže zaujať.

Okrem spevavcov vie skutočne spievať len málo druhov vtákov. Hlasový prejav ostatných vtákov sa obmedzuje na signalizovanie poplachu alebo vzájomnú kontaktnú komunikáciu.

Králik satrapa, hlaváčik zlatý, muchár Fischerov, drozd škvrnitý, sýkorka čiapočkatá.